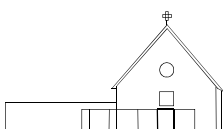

ÖVERSIKT AV NYA TESTAMENTET

INNEHÅLL

Lukas bro från GT till NT	2
Matteus bro från GT till NT	4
Datering för Jesus och Johannes Döparen	6
Johannes Döparen	8
Jesus Kristus i de tre första evangelierna	10
Jesus Kristus i Johannesevangeliet	13
Apostlagärningarna	17
Paulus fjärde missionsresa	24
Tidslinje för Nya Testamentet	26
Uppenbarelseboken	27
Sammanfattning av Kristus i GT och NT	29

ÖVERSIKT AV NYA TESTAMENTET

Lars Mörling 2017

1. LUKAS BRO FRÅN GAMLA TILL NYA TESTAMENTET (GT/NT)

Malaki är den sista boken i Gamla Testamentet (GT) och den skrevs c:a 430 f.Kr. Därefter inföll "de fyra hundra tysta åren". Under denna period skrevs de apokryfiska böckerna till GT. Plötsligt bröt Gud den långa tystnaden och det blev dags att uppfylla GT:s profetior, när Messias och det nya förbundet skulle komma. I inledningen av sitt Evangelium så kopplade Lukas ihop GT och NT.

- **Vem var Lukas?**

I inledningen av Lukasevangeliet (Luk) och Apostlagärningarna (Apg) ser vi att böckerna var adresserade till en person som hette Teofilus (Luk 1:1-4, Apg 1:1-3). Vi kan också se i Apostlagärningarnas "vi-avsnitt" att författaren reste med Paulus (Apg 16:10-40, 20:6 osv). Man bör därför betrakta Luk och Apg som ett enda sammanhängande verk. Kyrkofäderna har pekat ut Lukas som författaren till båda. Paulus kallade Lukas för "läkaren" (Kol 4:14).

- **Ängeln Gabriel och Sakarias (Luk 1:5-25)**

Ängeln Gabriel uppenbarade sig för prästen Sakarias inne i templet i Jerusalem, när Sakarias skulle tända rökelseoffret inför Gud. Ängeln meddelade Sakarias att han och hans gamla fru Elisabet skulle få en son som de skulle ge namnet Johannes (han som vi kallar Johannes döparen). Ängeln berättade om Johannes uppdrag. När han sa att Johannes skulle gå framför Herren i Elias ande och kraft (Luk 1:16-17), så hänvisade han samtidigt till en profetia i GT:s sista verser (Mal 4:5-6). Sakarias undrade hur Elisabet skulle kunna bli med barn, med tanke på hennes höga ålder. Ängeln gav honom ett tecken som innebar att han skulle bli stum tills Johannes hade fötts.

- **Ängeln Gabriel och jungfru Maria (Luk 1:26-38)**

När det var dags för Messias (Kristus) att träda in på världsscenen så kom först ängeln Gabriel till en ung tonårstjej som hette Maria i staden Nasaret i norra Israel. Ängeln meddelade Maria, som var jungfru, att hon genom ett Guds under skulle bli gravid med en son som skulle få namnet Jesus. Gabriel hänvisade till flera profetior i GT när han sa att barnet skulle bli en kung på en evig tron och kallas Guds son

Dagens Nasaret

(1Krön 17:11-14, Jes 9:1-7). Som tecken på att allt detta skulle ske så fick Maria veta att hennes gamla barnlösa släkting, Elisabet, blivit gravid.

- **Jungfru Maria och Elisabet (Luk 1:39-45)**

Det måste ha varit en av historiens märkligaste händelser när Jesus blivande mamma besökte Johannes döparens blivande mamma. Precis som ängeln Gabriel hade sagt så fylldes Elisabet och barnet i henne av den helige Ande (Luk 1:15). Elisabet sa märkliga saker till Maria: *"Men varför händer detta mig, att min Herres mor kommer till mig?"* (Luk 1:43).

- **Jungfru Marias lovsång (Luk 1:46-56)**

Maria brast ut i en lovsång, som kallas för "magnificat". Marias lovsång liknade på många sätt Hannas lovsång, hon som var mamma till profeten Samuel (1Sam 2:1-10).

- **Sakarias profeterade över Johannes döparen (Luk 1:57-80)**

När Sakarias, som var stum, skrev sin sons namn på en tavla så löstes hans tunga och han kunde tala igen. Sakarias profeterade över den lille Johannes och relaterade till flera profetior i GT (Ps 132:11-18, 1Mos 22:16-18). Sakarias hade nu förstått ängeln Gabriels ord om sonen och han profeterade om sin son Johannes kommande uppdrag. Johannes skulle gå framför Herren och bana väg för honom: *"Och du, barn, ska kallas den Högstes profet, för du ska gå före Herren och bana väg för honom. Du ska ge hans folk kunskap om frälsningen, med förlåtelse för deras synder."* (Luk 1:76-77). Det här innebär att ängeln Gabriel och Sakarias bekräftade Jesus gudom (Luk 1:16-17, 30-35).

- **Jesus födelse (Luk 2:1-20)**

Messias skulle enligt profeten Mika födas i Betlehem (Mika 5:2-4), men Maria bodde i staden Nasaret. Man kan tycka att Gud borde sända en ängel som sagt åt Josef och Maria att de måste ta sig till Betlehem. Men istället var det kejsar Augustus i Rom som ville ha mer skatt. Han beslöt att alla skulle registrera sig i sin hemstad. Josef och Maria måste därför ta sig till Betlehem för att skattskriva sig och på så sätt föddes Jesus i Betlehem. Guds ängel visade sig för några herdar utanför Betlehem och gav dem ett budskap om den nyfödde pojken att han var en frälsare, Messias och faktiskt Herren själv (Luk 2:11). Det var sannolikt Maria som

Betlehems kullar

informerade Lukas om detaljerna kring Jesus födelse, som Lukas skrev:
"Men Maria bevarade och begrundade allt detta i sitt hjärta." (Luk 2:19, 51).

- **Jesus bars fram i templet (Luk 2:21-40)**

Varje förstfödd son i Israel skulle bäras fram inför Herren (2Mos 13:1-16). Därför gick Josef och Maria med lille Jesus till templet i Jerusalem. Gud hade uppenbarat för en gammal man som hette Simeon att han skulle få se Messias innan han dog. Guds Ande ledde Simeon till Jesusbarnet som han tog i sina armar. När Simeon prisade Gud så hänvisade han till en profetia om Messias: *"Herre, nu låter du din tjänare gå hem i frid, så som du har lovat, för mina ögon har sett din frälsning som du har berett inför alla folk: ett ljus med uppenbarelse för hedningarna och härlighet för ditt folk Israel."* (Luk 2:29-32, Jes 49:6).

- **Jesus vid tolv års ålder i templet (2:41-52)**

En viktig fråga var om Jesus, redan som barn, var medveten om vem han var. Berättelsen om den tolvårige Jesus och vad han sa till Maria bekräftade att han var medveten om sin sanna identitet: *"...Varför har ni letat efter mig? Visste ni inte att jag måste vara hos min Far?"* (Luk 2:49).

Sammanfattning

På ett unikt sätt har Lukas kopplat ihop de fantastiska händelserna kring Johannes döparens och Jesus födsel med GT:s profetior. Vi förstår att det som skulle ske genom dessa två personer var en uppfyllelse av Guds ord i GT.

2. MATTEUS BRO FRÅN GAMLA TILL NYA TESTAMENTET

Även Matteus visade med sin inledning att Jesus Kristus kom som en uppfyllelse av GT:s profetior.

- **Jesus släkttavla (Matt 1:1-17)**

Släkttavlan som inleder evangeliet börjar med ett djärvt påstående: *"Detta är berättelsen om Jesus Kristus, Davids son, Abrahams son."* (Matt 1:1). Jesus från Nasaret skulle inte kunna vara *"Kristus"* (Messias) om han inte var både Davids och Abrahams son.

Hebreiska från Qumran

Uppfyllelsen av Guds stora frälsningsplan började med Abraham och de löften som Gud gav honom. Gud lovade förutom välsignelse, ett land, ett folk dessutom att alla folk och släkter på jorden skulle bli välsignade i Abraham (1Mos 12:1-3, 22:16-18). I detta löfte låg löftet om Kristus (Gal 3:16). Gud lovade David, att en son till honom skulle kallas Guds son och få regera på en evig tron (2Sam 7:12-14, 1Krön 17:11-14). Så Kristus måste vara Abrahams och Davids son.

Släkttavlan nämnde några kvinnor och kring varje kvinna fanns märkliga omständigheter: Tamar (1Mos 38), Rahab (Jos 6:22-25), Rut (Rut 4:9-10), Bat-Seba (2 Sam 11:14-26). Släkttavlan avslutades med den märkligaste av alla, nämligen Maria som födde fram *"Jesus som kallas Kristus"* (Matt 1:16).

- **Josef och Maria (Matt 1:18-25)**

Josef och Maria var trolovade, vilket innebar en djupare överlåtelse än en förlovning. Det var ett förbund som hade ingåtts men de hade ännu inte fullbordat äktenskapsakten, utan Maria var fortfarande jungfru. När Josef upptäckte att Maria var gravid beslöt han sig för att skilja sig från henne. Men då kom Herrens ängel till honom i en dröm och sa åt honom att barnet i Maria verkligen hade blivit till genom den helige Ande. Josef skulle ge barnet namnet Jesus, som betyder Herren frälser, eftersom barnet var just Herren som skulle frälsa sitt folk från deras synder (Matt 1:20-21). Matteus påpekade att jungfrufödseln var förutsagd i GT och att detta märkliga barn skulle vara Immanuel, Gud med oss (Matt 1:23, Jes 7:14). Josef förstod sitt uppdrag. Han skulle som Marias make beskydda henne och Jesusbarnet.

- **De visa männen och kung Herodes (Matt 2:1-18)**

Det kom visa män till Jerusalem från något land i öster. De påstod att de sett en ny stjärna på himlen och de var säkra på att en stor kung hade fötts i Juda. Naturligtvis frågade de efter den nye prinsen hos Kung Herodes. Men han blev orolig och kallade till sig några skriftlärda för att få reda på var Messias skulle födas. De fick beskedet att Messias skulle födas i Betlehem (Mika 5:2). De visa männen leddes sedan av stjärnan till Betlehem och till platsen. När de fann Jesusbarnet så föll de ned i tillbedjan och gav barnet dyrbara gåvor. I en dröm fick männen klart för sig att de inte skulle ta vägen hem via Jerusalem och kung Herodes utan ta en annan väg, eftersom Jesusbarnets liv var i fara. När kung Herodes förstod att männen inte skulle komma förbi Jerusalem och informera om var barnet fanns så tog han det säkra framför det osäkra och dödade alla pojkar i Betlehem som var två år och yngre. Men innan barnamorden fick Josef ett änglabesök då han uppmanades att fly till Egypten med Maria och Jesus.

Den här berättelsen visade att Jesus inte bara kom för judarna utan för alla folk. Troligen var Jesus mer än ett år gammal när de visa männen kom och Josef och Maria bodde säkerligen inte i ett stall. Vi behöver komma ihåg den tid det tog för de visa männen att förbereda och genomföra sin långa resa. Det finns även en tidsangivelse som Herodes baserade barnens ålder på, nämligen när stjärnan först hade siktats (Matt 2:7, 16).

- **Återresan till Nasaret (Matt 2:19-23)**

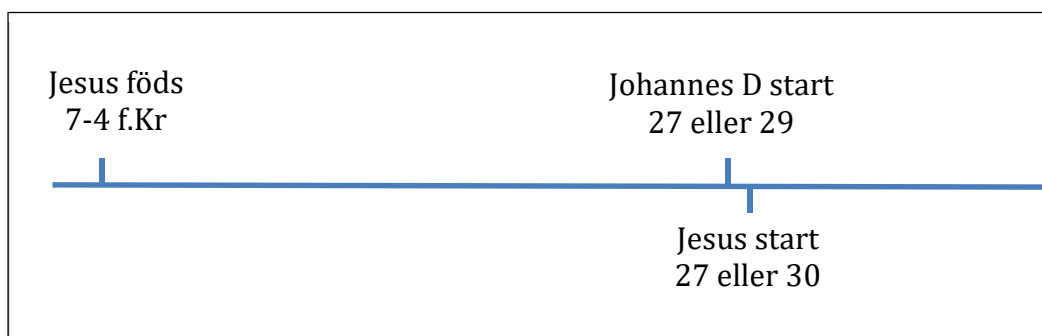
Vi vet från historien att kung Herodes dog år fyra före Kristus. Något därefter kom Herrens ängel till Josef i en dröm och meddelade att Herodes var död och att de kunde återvända hem. Josef ansåg att Betlehem låg riskabelt nära Jerusalem och därför återvände familjen till den lilla staden Nasaret i Galileen. Messias skulle träda fram ur Sebulons och Naftalis stamområde där Nasaret låg (Jes 9:1).

3. DATERING FÖR JESUS OCH JOHANNES DÖPAREN

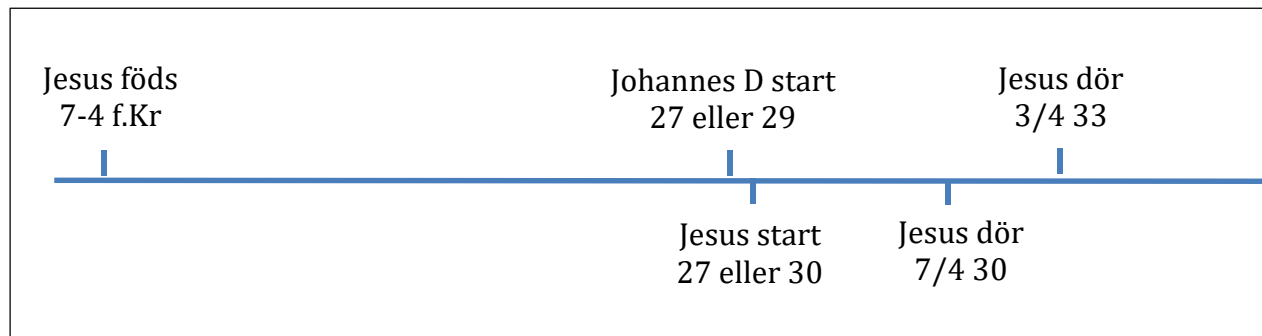
Datering av Jesus

- Kvirinius var en ledare i Syrien från 12 f.Kr. - 16 e.Kr. (Luk 2:2).
- Kung Herodes dog år 4 f.Kr. och Jesus föddes c:a år 7-4 f.Kr.
- Jesus var 30-35 år när han döptes (Luk 3:23).
- Kejsar Tiberias regerade i Rom år 14-37 e.Kr.
- Johannes Döparen började i Tiberius 15:e regeringsår (Luk 3:1-2).
- Johannes döparen började sin verksamhet c:a år 29 (14 + 15).
- Men kejsar Tiberias samregerade med Augustus från år 12 e.Kr.
- Johannes döparen började kanske c:a år 27 (12 + 15).

Datering för Jesus död och uppståndelse

- Jesus verksamhet varade i c:a 3 år (Joh 2:13, 6:4, 12:1).
- Lördagen efter långfredagen var en stor sabbat (Joh 19:31), vilket innebar att den judiska påskdagen det året inföll på en lördag.
- Judarnas påskdag inföll den 15:e i månaden nisan.
- Judarnas påskdag inföll på en sabbat år 30 och år 33, vilket innebar att Jesus dog antingen 7/4 år 30 eller 3/4 år 33.

Datering av aposteln Paulus

- Paulus stod inför Galio i Korint år 51-52 (Apg 18:12-16).
- Galio var landshövding i Korint från juli år 51 t.o.m. juni år 52.

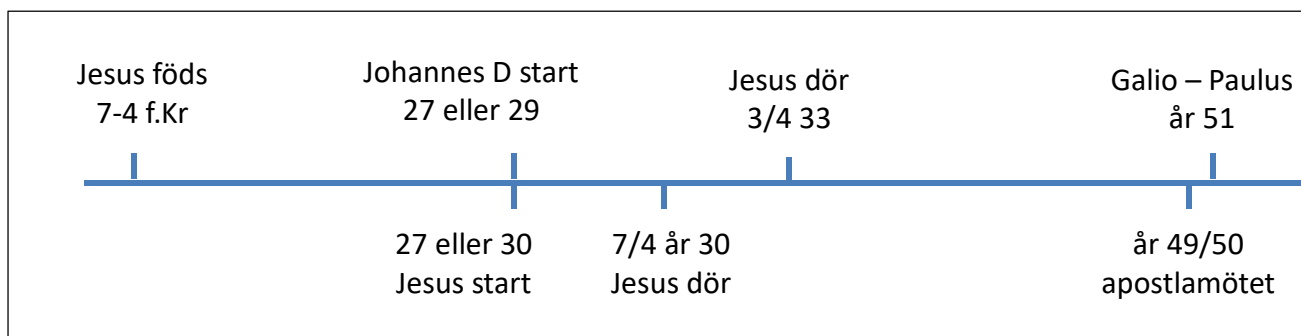
På en sten som man hittat i Delfi i södra Grekland, ganska nära Korint, finns en inskription där Galio är omnämnd. Det finns även information om kejsar Claudius på stenen. Stenen är daterad till år 52 och den ger en säker datering för när aposteln Paulus var i Korint (Apg 18:12-16).

“THE POPULAR HANDBOOK OF ARCHEOLOGY AND THE BIBLE” Sida 357
Av Joseph M. Holden och Norman Geisler

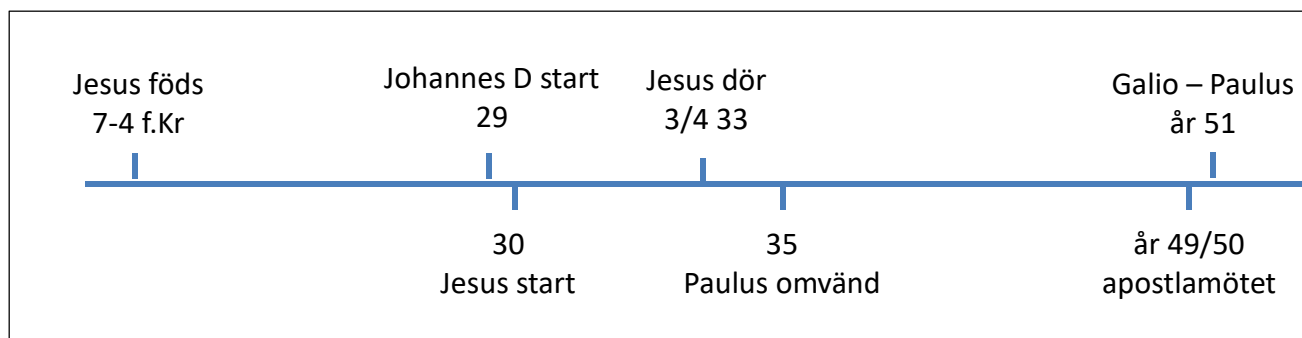
- Apostlamötet i Jerusalem var år 49-50 (Apg 15, Gal 2:1-10).
- Enligt Gal kap 1:17-18 var Paulus tre år i Arabien direkt efter sin omvändelse och först därefter for han till Jerusalem.
- Enligt Gal 2:1 reste han 14 år senare till apostlamötet i Jerusalem. Antingen var det 14 år efter besöket i Jerusalem eller 14 år efter sin omvändelse.

Alternativ 1: Paulus blev omvänd år 32 (Gal 1:18, 2:1) år 49 - 14 - 3 = år 32.

Alternativ 2: Paulus blev omvänd år 35 (Gal 2:1) 49 - 14 = år 35.

- Det mesta tyder på att Kung Aretas, som regerade över nabateerna, fick kontrollen över Damaskus år 37. Man har hittat ett mynt från Damaskus med Kung Aretas inskription, som är daterat till år 37 e.Kr.
- Kung Aretas ståthållare var den som hade kontrollen över Damaskus när Paulus flydde ur staden och tog sig till Jerusalem (2 Kor 11:31-33). Detta innebär att Paulus flydde till Jerusalem år 38 och att Paulus blev omvänd år 35 (omvänd år 35 + 3 år i Arabien = år 38).
- Eftersom Paulus blev omvänd två år efter Jesus död och uppståndelse (se Alternativ 2 ovan), daterar vi Jesus död till 3:e april år 33.

4. JOHANNES DÖPAREN

När vi tänker på att Johannes döparen var förutsagd i GT och hur han föddes så förstår vi att han måste ha haft ett unikt uppdrag.

- **Johannes var ett huvudvittne**

I Johannesevangeliets inledning har Johannes döparen en särställning. Hans huvuduppdrag var att bana väg för Jesus Kristus och att vittna om honom (Joh 1:6-8, 1:30-31).

- **Jesus preexistens**

Johannes påstod att Jesus fanns före honom, trots att han själv var äldre än Jesus (Joh 1:15).

- **Jesus är Herren Gud**

När man frågade Johannes döparen vem han var och vilket uppdrag han hade så svarade han med att hänvisa till Jesaja 40:3-5. Han var rösten som ropade i öknen, den som banade väg för Herren (Joh 1:19-23).

- **Jesus är större än Johannes**

Johannes döparen, som var Guds profet, ansåg sig inte ens var värdig att knyta upp sandalerna på Jesus Kristus. Johannes syftade på den lägsta uppgiften för en tjänare på den tiden, nämligen att knyta upp en gästs sandaler och tvätta hans fötter (Joh 1:24-28).

- **Jesus är Guds lamm**

Första gången Jesus kom till Johannes så pekade Johannes ut Jesus som Guds lamm, den som kommit för att ta bort världens synd (Joh 1:29).

- **Jesus är Guds son**

Johannes hade fått ett tecken för att han skulle vara säker på vem som var Messias, Guds son. Tecknet var att den helige Ande skulle komma ner över den personen och stanna kvar (Joh 1:32-33). Detta var precis vad som hände vid Jesus dop (Mark 1:9-11). Johannes sa: *"Jag har sett det och vittnat: han är Guds Son."* (Joh 1:34).

Platsen för Jesus dop vid Jordan

- **Johannes gav sina lärjungar till Jesus**

Johannes döparen pekade ut Jesus som Guds lamm för två av sina lärjungar och de följde Jesus. Den ene lärjungen var Andreas, Simon Petrus bror. Den andre lärjungen var anonym. Det finns en anonym lärjunge genom hela Johannesevangeliet och det är han som är författaren (Joh 21:24). Den lärjungen är identifierad som aposteln Johannes, bror till aposteln Jakob. Detta innebär att Johannes döparen uppmuntrade sina lärjungar att bli Jesus efterföljare. Dessa fyra blev Jesus ledande apostlar (Joh 1:35-37).

5. JESUS KRISTUS I DE TRE FÖRSTA EVANGELIERNA (synoptikerna)

De tre första evangelierna överlappar till stor del varandra och jag har valt att behandla huvudtankar från de tre evangelierna här.

- **Jesus frestades av djävulen**

- **Världen har två riken**

På flera ställen i NT kan man se en uppdelning av världen i två riken, Guds rike och djävulens rike, ljusets rike och mörkrets rike, Guds barn och djävulens barn (Joh 8:44, 1Joh 3:10, 1Joh 5:19, Kol 1:13).

- **Kristus representerar alla människor**

Den förste Adam representerade alla människor och när Adam och Eva föll i synd så fick det konsekvenser för alla människor. Vi ärvde en syndanatur och alla blev syndare. Kristus representerade alla människor när han offrade sig själv för en förlorad värld. Kristus besegrade Satan, synden och döden och vann frälsning åt alla som tror på honom (Rom 5:12, 1Kor 15:22, 2Kor 5:22).

- **Kristus måste möta den Onde**

Den första människan blev besegrad av Satan. Gud blev människa i Jesus Kristus för att som människa besegra Satan (Hebr 2:14-15). Därför måste också Jesus möta den onde och frestas. Vi läser också att det var Anden som ledde Jesus ut i öknen där han frestades av Satan (Luk 4:1-2).

- **Den onde angrep Jesus identitet och lydnad**

Två av frestelserna var direkt riktade mot Jesus identitet *"Om du är Guds Son, så..."* Den tredje frestelsen handlade om att Jesus skulle få all makt och härlighet i alla riken i världen. Jesus var ju kungen i Guds rike och allt tillhörde egentligen honom, så även denna frestelse var på ett slugt sätt kopplad till Jesus identitet. Jesus bemötte varje frestelse med ett citat från femte Mosebok och med absolut lydnad för sin Fader (Luk 4:1-13). Jesus var samtidigt fylld av den helige Ande som kom över honom i dopet, ledde honom ut i öknen, och sedan ledde honom vidare i hans tjänst (Luk 3:21-22, 4:1-2, 4:14).

Frestelsens berg nära Jordan

- **Jesus var medveten om sitt uppdrag**

Anden ledde Jesus från frestelsen i öknen till synagogan i hans hemstad Nasaret. Jesus läste om sitt uppdrag ur profeten Jesajas bok: *"Herrens Ande är över mig, för han har smört mig till att förkunna glädjens budskap för de fattiga. Han har sänt mig att utropa frihet för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren.* (Luk 4:18-19, Jes 61:1-2). Därefter chockade Jesus alla i synagogan med att säga: *"I dag har det här stället i Skriften gått i uppfyllelse inför er som lyssnar."* (Luk 4:21).

Jesus var helt övertygad om sitt uppdrag och han visste att han hade kommit för att ge sitt liv: *"Människosonen har inte kommit för att bli betjänad, utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många."* (Mark 10:45).

- **Jesus kallade lärjungar**

Mycket av Jesus verksamhet var förlagd till området kring Genesarets sjö. Han hade en bas i staden Kapernaum vid den norra stranden. Några av Jesus lärjungar var

Genesarets sjö från Magdala

också fiskare (Luk 5:1-11). Som vi såg på sidan nio i kompendiet, så hade flera av Jesus lärjungar först varit med Johannes döparen.

Jesus hade höga förväntningar på sina lärjungar. Det verkar som om Jesus inte var intresserad av lärjungar som följde honom med ett halvt hjärta. Jesus förväntade sig full överlåtelse till honom och till uppdraget (9:57-62, 14:25-35). Lärjungarnas uppdrag skulle faktiskt vara omöjligt utan överlåtelsen till Kristus och den helige Andes kraft.

- **Jesus lärde sina lärjungar att be**

Lärjungarna bad att Jesus skulle lära dem att be och han gav dem bönen "Vår Fader". I anslutning till den bönen sa han att om man ber Gud om förlåtelse så ska man själv vara villig att förlåta andra. Jesus lärde att vår bön ska utgå från att Gud är en god far som vill ge sina barn vad de behöver. Han lärde att man ska be i tro och vara uthållig och ihärdig i bönen (Matt 6:14-15, Matt 21:22, Luk 11: 1-13, 18:1-8).

- **Jesus undervisade om kärleksbuden**

Grunden i Jesus etik utgick från Gud själv. Gud är god. Gud är helig. Gud är kärlek. Det högsta för en kristen är att älska Gud av hela sitt hjärta. Guds barn ska likna sin far, som i uttrycket: "sådan far sådana barn". Därför ska Jesus lärjungar vara barmhärtiga, visa kärlek mot sin nästa och göra gott mot sina medmänniskor (Matt 22:34-40, Luk 6:22-36).

- **Gamla Testamentet och Gud Fadern vittnade om Jesus**

Petrus, Jakob och Johannes fick tillåtelse att följa med Jesus upp på "förklaringsberget". Den här dagen skulle de aldrig glömma. Medan Jesus bad förvandlades hans utseende och härligheten i Kristus strålade fram. Mose och Elia var där som representanter för hela GT. Mose, som representant för lagen och Elia som representant för profeterna och allt fokus låg på Jesus. De samtalade med Jesus om hans kommande lidande i Jerusalem. Den treenige Guden var närvarande. Det var ett moln som sänkte sig över berget och en röst som talade: *"Han är min Son, den Utvalde. Lyssna till honom!"* (Luk 9:27-36).

- **Fokus i evangelierna ligger på Jesus död och uppståndelse**

De tre första evangelierna ägnar flera kapitel åt Jesus sista vecka. Den veckan började med palmsöndagen, när Jesus red in i Jerusalem. På torsdagen instiftades nattvarden i samband med påskmåltiden, när de åt påskalammet. Sent på torsdagskvällen kämpade Jesus i en ångestfylld bön i Getsemane. På fredagen avrättades Jesus genom korsfästelse. På

Gravplatsen i trädgårdsgraven

påskdagen uppväckte Gud Jesus från de döda. Betydelsen av Jesus död för våra synder och hans uppståndelse är ett huvudtema i hela NT.

- **Jesus förklarade GT för lärjungarna**

Efter uppståndelsen förklarade Jesus hur GT var relaterat till honom och uppfyllt i honom. Jesus gav dem uppdraget att ta evangeliet till alla folk och han påminde dem om den helige Ande som de snart skulle få. Jag är övertygad om att viktiga teman från Jesus undervisning här, kommer fram i Petrus predikningar i Apg. (Luk 24:44-49, Matt 28:18-20, Apg 1:4-5). När man analyserar Petrus predikningar möter man teman som genomsyrar hela NT. Det innebär att hela NT strömmar ut ifrån Jesus undervisning.

6. JESUS KRISTUS I JOHANNES-EVANGELIET (JE)

Författare

- Enligt flera tidiga vittnesbörd skrev aposteln Johannes evangeliet.
- Evangeliets vittnesbörd om vem som var författare.
 - JE skrevs av ett ögonvittne (Joh 1:14, 19:35).
 - Författaren är den anonyme lärjungen i JE (Joh 21:20-24).
 - Lärjungen är omnämnd flera gånger (1:35-40, 13:23, 18:15, 19:26, 20:2-8).
 - Han är inte bland de namngivna: Petrus, Andreas, Filippus, Tomas, Judas.
 - Han är en av de tolv som närvarade vid sista måltiden (Joh 13:23).
 - Han hade en hedersplats vid påskmåltiden.
 - Han fick uppdraget att ta hand om Maria, Jesu mor (Joh 19:26).
 - Han var i den inre kretsen som bestod av Petrus, Jakob och Johannes.
 - Jakob, Johannes bror, blev avrättad av Herodes år 44 e.Kr. (Apg 12:2).
 - Eftersom Petrus är namngiven måste författaren vara aposteln Johannes.

Datering

- Enligt flera vittnesbörd skrev Johannes evangeliet år 90-94 e.Kr.
- En betydligt tidigare datering är teoretiskt möjlig (Joh 5:1-4).

Enligt historien förstördes Betesda-dammen när Jerusalem förstördes år 70 e.Kr. av romarna. På grund av det är tidsformen i Joh 5:2 märklig: *"Vid Fårporten i Jerusalem finns en damm som på hebreiska kallas Betesda. Den har fem pelargångar."* Det borde stå *"fanns en damm"* och *"Den hade fem pelargångar"*, om detta var skrivet efter år 70.

Betesdadammen hittades 1956

Dödahavsrollarna i Qumran från år 70.e.Kr. bekräftade kända begrepp i JE som "mörker-ljus, död-liv"

Fragment av JE från 110-120 e.Kr.

JE och de tre första evangelierna (synoptikerna)

- **JE är primärt skrivet för dem som kände till synoptikerna**
Johannes har medvetet tagit upp händelser som inte finns i de tre första evangelierna, för att ge en fullständigare bild av Jesus. Vi ser det mycket tydligt i flera viktiga händelser, som Jesus dop men även nattvarden. Det finns viktig information kring Jesus dop, men själva dopet nämns inte alls (Joh 1:32-34). Detsamma gäller nattvarden där instiftelseorden helt saknas (Joh 13:18-30). Synoptikerna återger huvudsakligen Jesus verksamhet i Galileen medan JE fokuserar mer på Judeen. I synoptikerna ser Jesus verksamhet ut att vara i c:a ett år, medan i JE förstår vi att Jesus verksamhet varade i c:a tre år. Man utgår från tre påskhögtider (Joh 2:13, 6:4, 12:1).
- **Evangeliet är sannolikt skrivet till hedningar (icke-judar)**
Det baserar man bl.a. på att hebreiska ord och namn översatts till grekiska i JE t.ex: rabbi-lärare, Messias-Kristus, Kefas-Petrus (Joh 1:38, 41, 42).

Viktiga teman i JE

- **Evangeliet skrevs för att visa att Jesus är Messias, Guds son:**
"Många andra tecken som inte är nerskrivna i denna bok gjorde Jesus inför sina lärjungar. Men dessa har blivit nerskrivna för att ni ska tro att Jesus är Messias, Guds Son, och för att ni genom tron ska ha liv i hans namn." (Joh 20:30-31).
- **Jesus självvittnesbörd**
I JE talar Jesus om sig själv och gör stora anspråk. Undren i JE är handplockade och kallas för tecken, eftersom de visar vem Jesus är. Ofta undervisade Jesus om sig själv i samband med ett stort tecken, som han just utfört. Han använde många begrepp och titlar som bekräftade hans gudom.

De sju "jag är-avsnitten" i JE

- Jag Är livets bröd (Joh 6:33-35, 51)
- Jag Är världens ljus (Joh 8:12)
- Jag Är dörren (Joh 10:7-9)
- Jag Är den gode herden (Joh 10:11, 14-15, 27-28)
- Jag Är uppståndelsen och livet (Joh 11:21-26)
- Jag Är vägen, sanningen och livet (Joh 14:5-7)
- Jag Är den sanna vinstocken (Joh 15:1-5)

Jesus Kristus i relation till tid i JE

- **Evig**

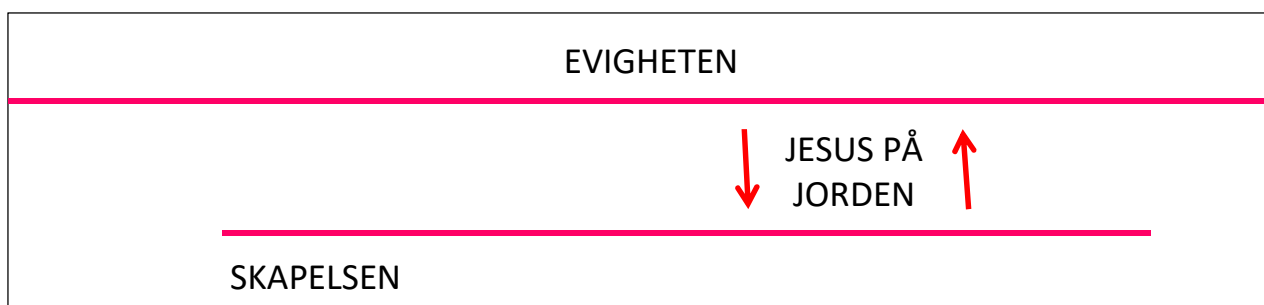
- Han är till av evighet (Joh 1:1-4).
- Han fanns innan han föddes (Joh 3:12-13, 6:33-35, 6:38, 8:56-59).
- Han fanns i gudomen före allting (Joh 1:1-2, 17:4-5, 17:24).

- **I historien**

- Gud kom in i världen som människa (Joh 1:9-11, 1:14, 8:23-24).
- Jesus Kristus kom för att uppenbara Gud (Joh 1:18, 17:6).
- Jesus Kristus kom för att offra sig för oss (Joh 1:29, 3:16, 10:11).

- **Återvändande till härligheten**

- Jesus skulle återvända till himlen (Joh 6:60-62, 16:28).
- Jesus bad Fadern att få återvända till härligheten (Joh 17:4-5).

Sammanfattning

När vi undersöker evangeliets undervisning om Jesus Kristus i relation till tiden så ser vi att han är Gud. Sonen är av evighet. Han fanns före allt som skapats. Allt skapades genom det eviga Ordet (Logos). Skaparen kom på besök till världen i Jesus Kristus. Han var en uppenbarelse av Gud. Genom sin himmelfärd återvände Sonen till sin eviga härlighet i gudomen.

Jesus titlar och egenskaper

- Jesus Kristus är Gud (Joh 1:1-2, 17:5, 17:24, 1:14, 1:18)
- Jesus Kristus som "Jag Är" (JAHVEH) (Joh 8:23-24, 8:56-59, 18:3-6)
- Jesus Kristus som skaparen (Joh 1:1-3, 1:9-11, 2:6-10, 6:10-13)
- Jesus Kristus är livet (Joh 5:26, 14:6, 11:25-26)
- Jesus Kristus är givare av liv (Joh 5:21, 6:33-35, 10:27-28, 10:9-10)
- Jesus Kristus är givare av Anden (Joh 14:26, 16:5-7, 15:26, 7:37-39)
- Jesus Kristus är allas domare (Joh 5:22, 5:28-29, 6:38-40)

- Sonen är ett med Fadern (Joh 10:30-31, 16:14-15, 17:9-10)
- Gud uppenbarade sig i Jesus (Joh 1:14, 1:18, 12:44-45, 14:6-11)
- Ära och tillbedjan tillhör Sonen (Joh 5:22-23), 9:35-38, 20:26-28)

Sammanfattning

När vi undersöker de titlar och egenskaper som Jesus har i JE så måste Jesus vara Gud. Johannes påstod att han var Gud redan i evangeliets första vers.

Siloamdammen grävdes fram 2005. Jesus helade en blind man som fick tvätta sig i Siloam (Joh 9:5-7)

Vittnesbörd om Jesus

• Vittnen från Gamla Testamentets tid

Märkligt nog möter vi inte bara samtida vittnen i JE utan även några från GT.

- Abraham såg fram emot Kristus och fick möta honom (Joh 8:56-58).
- Jesus sa att Mose vittnat om honom i sina skrifter (Joh 5:45-47).
- JE påstår att Jesaja såg Kristus, Guds Sons härlighet (Joh 12:41).

• Samtida vittnen

- Aposteln Johannes sa: Jesus är Gud-Skaparen som blev människa, som kom med nåd och sanning och som uppenbarade Gud för oss (Joh 1:1-18).
- Johannes Döparen sa: Jesus är Guds lamm som tar bort världens synd. Han är Messias, Guds son (Joh 1:26-34).
- Aposteln Andreas sa: Jesus är Messias (Joh 1:41-42).
- Aposteln Filippus sa: Jesus är den som Mose skrivit om (Joh 1:43-46).
- Natanael sa: Jesus är Guds son, Israels kung (Joh 1:47-50).
- Samarierna i Sykar sa: Jesus är världens frälsare (Joh 4:28-29, 42).
- Aposteln Petrus sa: Jesus är Guds helige som har det eviga livets ord (Joh 6:66-69).
- Den sörjande Marta sa: Jesus är Messias, Guds son (Joh 11:21-27).
- Aposteln Tomas sa: Jesus är Herre och Gud (Joh 20:26-28).

Sammanfattning

Genomgående bekräftar alla dessa vittnen JE:s tema, att Jesus är Messias, Guds son. Aposteln Tomas bekännelse, har varit kyrkans bekännelse ända från början: *"Tomas svarade honom: "Min Herre och min Gud!"* (Joh 20:28).

(För en djupare kommentar av JE se mitt studium på www.bibelstudium.org)

7. APOSTLAGÄRNINGARNA (Apg)

Författare

Lukas är utpekad som författaren av kyrkofäderna.

Jag har skrivit kortfattat om Lukas på sidan två i detta kompendium.

- **Lukas var en noggrann historiker**

Vad som är speciellt med Lukas är hans sinne för detaljer, titlar och namn på ämbetspersoner. Ju mer vi lär oss om historien i Romarriken under första århundradet, ju mer tillförlitlig blir Lukas som historiker.

- **Författaren har rest med aposteln Paulus**

Lukas har rest med Paulus under delar av Paulus andra och tredje missionsresan (Apg 16:10-40, 20:6 osv), samt under Paulus fångresa till Rom (Apg 27-28).

- **Lukas informationskällor**

Lukas har sannolikt fått det mesta av sin information från Paulus och Silas under den andra missionsresan. Men när Paulus var fängslad under två års tid i Ceasarea, så var Lukas i Israel och hade möjlighet att själv intervjua många insatta personer om händelserna kring Jesus. Lukas skrev i inledningen till evangeliet *"Sedan jag noga efterforskat allt från början har även jag bestämt mig för att skriva ner det i ordning för dig, högt ärade Teofilus."* (Lukas 1:3).

Mottagare

Både evangeliet och Apg är adresserade till samma person, nämligen den *"högt ärade"* Teofilus (Luk 1:1-4, Apg 1:1). Namnet betyder Guds vän och kan syfta på en högt uppsatt person i Rom. Titeln *"högt ärade"* var ett tilltal som användes om myndighetspersoner som prokuratorn Felix (Apg 23:26) och prokuratorn Festus (Apg 26:25). Möjligen var Teofilus ett tacknamn som beskrev hans positiva inställning till kristen tro men samtidigt inte rörde hans officiella identitet.

Syfte

De sista kapitlen handlar om rättsprocessen mot aposteln Paulus. Apg avslutas utan att vi får veta hur själva rättsprocessen slutade. De åtta avslutande kapitlen i Apg visar att judarna hade problem med Paulus och ville se honom död men att samtliga representanter för den romerska staten inte fann något brottsligt hos denna fånge, som själv begärt att få

prövas inför kejserlig domstol i Rom. Om man antar att Teofilus var en person som faktiskt kunde påverka utgången av den rättsliga prövningen av Paulus så faller alla bitar på plats. Teofilus kan ha begärt in en tydlig redogörelse från Lukas och det fick han verkligen. Detta hindrar inte att Lukas haft en bredare avsikt med evangeliet och Apg, som samtidigt var ämnade för en betydligt större läsekrets än bara Teofilus.

Datering

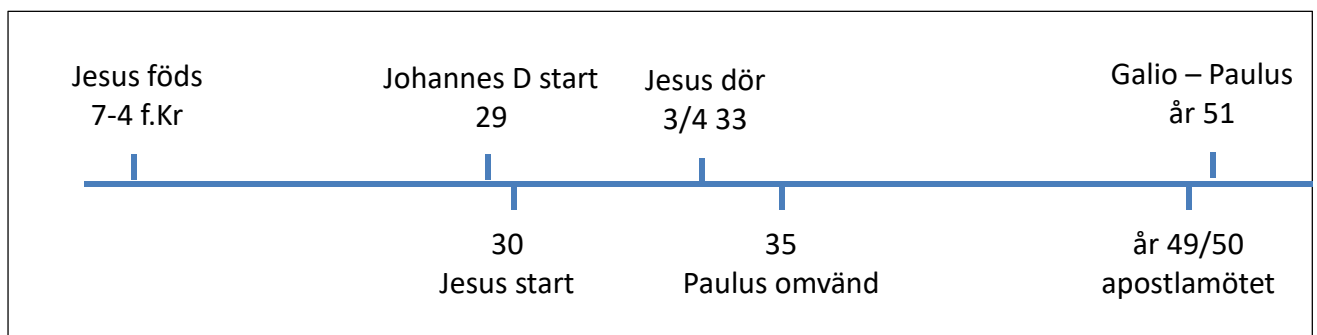
Det mesta tyder på att Apg är skrivet där berättelsen slutar, nämligen år 62-63 i Rom. Lukas visste helt enkelt inte vad som skulle hända med fången Paulus. Skulle Apg vara skrivet senare så hade Lukas tagit med avslutningen av rättsprocessen, Neros förföljelse av kristna efter Roms brand år 64, Paulus och Petrus martyrskap under mitten av 60-talet och det judiska kriget år 66-70 som kulminerade i Jerusalems förstörelse. Det här innebär förstås att även Lukasevangeliet bör dateras till senast år 62-63.

Innehåll

Boken hade ingen egen titel, eftersom den hörde ihop med Lukasevangeliet och fick sitt namn först när man delade på Lukas skrifter. Titeln Apg är missvisande eftersom vi bara får följa apostlarna Petrus (kap 1-12) och Paulus (kap 13-28). Vidare får vi bara inblick i hur evangeliet spreds åt norr och nordväst men inte hur det spreds åt andra håll.

Personligen föredrar jag att läsa Apg utifrån den programförklaring som Herren Jesus gav innan himmelfärden. *"Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."* (Apg 1:8). Boken beskriver verkligen hur evangeliet spreds i Jesu namn och i Andens kraft från Jerusalem (kap 1-7) till Judéen och Samarien (kap 8-12) och slutligen till hednafolket med avslut i huvudstaden Rom (kap 13-28).

Tidslinje

Apostlagärningarna är skrivet kronologiskt och därför får vi en bra överblick genom att titta på tidslinjen och placera in viktiga händelser och personer på den. För det mesta följer jag tidslinjen i Illustrerat Bibelllexikon.

Kapitel i Apg = k, Paulus = P, Barnabas = B

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
33	Jesus död och uppståndelse. Vi utgår från år 33 och inte år 30.	Tiberius var kejsare i Rom (Luk 3:1)
35	Stefanus blev martyr (k7)	
35	Paulus omvändelse kom tidigt (k9)	
38	Paulus besök i Jerusalem (k9, Gal 1)	Marcellus landshövding
40	Hedningen Kornelius blev frälst (k10)	Caligula kejsare 37-41
42	Paulus till Antiokia (i södra Turkiet) (k11)	Klaudius kejsare 41-54
44	Paulus & Barnabas i Jerusalem (k11) Jakob blev martyr, Petrus befriades (k12) Jakob, Jesus bror, ny huvudledare (k12)	Herodes Agrippa I dör (12:20-23)
46	P & B 1:a missionsresa (k13-14)	
47	P & B i Mindre Asien (Turkiet) (k13-14)	
48	P & B åter i Antiokia (k14)	Herodes Agrippa II

Barnabas kom från Cypern (Apg 4:36). Paulus och Barnabas (P & B) reste först till **Cypern**, här kom landshövdingen Sergius Paulus till tro. I **Antiokia** i Pisidien talade Paulus i synagogan. Många kom till tro men en del judar drev iväg P & B. I **Ikonium** upprepades samma sak. I **Lystra** blev en lam man helad och folket fick för sig att gudarna Zeus och Hermes anlänt i P & B, som då passade på att tala om den sanne Guden. Men till slut kom judar från tidigare städer dit och stenade Paulus. Troligen var en mycket ung Timoteus med när Paulus stenades. I **Derbe** predikade de och vände sen tillbaka för att tillsätta äldste i varje stad.

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
49/50	Apostlamötets beslut om hedningar (k15, Gal 2)	
50	P 2:a missionsresa i Mindre Asien & Makedonien (dagens Turkiet och Grekland) (k15-17)	
51	P i Korint 1,5 år (k18) och här skrevs 1Tess	
52	P skriver sitt andra brev som blir 2Tess	Felix prokurator i Cesarea
53	P åter i Antiokia (k18)	

Paulus 2:a resa startade i **Antiokia** med Silas som reskamrat. De passerade Paulus hemstad **Tarsus** innan de återvände till alla församlingar med brevet från Apostlamötet under armen. De plockade upp Timoteus i **Lystra**, grundade en församling bland Galaterna, innan de kom till **Troas** där Lukas kom med på teamet.

I Troas fick Paulus en syn och de reste därför med båt till Makedonien (Grekland) och i **Filippi** grundas en församling under stora svårigheter. De fick sitta i ett fängelse som skakades av Gud och fångvaktaren med familj kom till tro. Lukas lämnades kvar i Filippi när teamet fortsatte till **Tessalonika** där många kom till tro. Men judarna drev snart iväg teamet som fortsatte till **Berea**. I den staden var judarna mindre fanatiska och studerade Bibelordet, men judar från Tessalonika kom dit och teamet beslutade att skicka iväg Paulus ensam till **Aten**. Väl där så höll Paulus sitt berömda tal på Areopagen vid Akropolis och några personer kom till tro. Därefter begav sig Paulus ensam vidare till **Korint** i provinsen Akaja och där började han ett samarbete med Akvila och Priskilla som också var sadelmakare/tältmakare. Efter en tid kom Silas och Timoteus ner till Korint och det lilla teamet var åter samlat igen. Paulus stannade 1,5 år p.g.a. en uppenbarelse från Jesus. Han skrev sina första brev härifrån, nämligen 1 och 2 Tess. På resan tillbaka mot Antiokia stannade han till i den stora staden **Efesus** och lovade att han skulle återvända en dag. Därefter reste han vidare hem till **Antiokia** via **Cesarea** och troligen **Jerusalem**.

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
54	P 3:e missionsresa (k18) P i Efesus i 3 år (k19), skriver Gal, 1Kor	Nero kejsare 54-68
58	P i Korint (k20), skriver Romarbrevet P reser med pengar till Jerusalem (k20-21) P arresteras i Jerusalem (k21-23)	

Paulus 3:e missionsresa startade i **Antiokia**. Precis som under förra resan så besökte han församlingarna han grundat. Han höll sitt löfte att resa till **Efesus**, som var Romarrikets 3:e största stad. Där stannade han i 3 år och hans verksamhet nådde ut i hela regionen från

denna metropol. Härifrån skrev han också Gal. och 1Kor. Han reste vidare genom **Makedonien** där han skrev 2Kor. och for därefter till **Korint**. Från flera församlingar gjordes en insamling till församlingen i Jerusalem. Romarbrevet skrev han från Korint. När han skulle resa till Jerusalem och p.g.a. risken för ett attentat ändrade P resplanerna. Han skickade bara en del av teamet sjövägen till Troas, medan han själv och resten av teamet tog landvägen. I **Troas** predikade han så länge att en ung man somnade och föll ner från 3:e våningen. Möjligen blev mannen uppväckt från de döda, eftersom några sa att han dött. Paulus seglade vidare med hela teamet till **Miletus** där han höll ett känsloladdat avskedstal till de äldste från Efesus. Det visade sig att Paulus, genom den helige Ande, fått veta att han snart skulle fängslas men ändå fortsatte han till **Jerusalem** fast besluten att överlämna den stora gåvan, vilket han också lyckades med. Kort därefter hetsade några judar från Asien en hel folkmassa mot Paulus som var nära att bli lynchad. De romerska trupperna räddade Paulus genom att arrestera honom. Han fick tillåtelse att tala till folket och han talade om sina uppenbarelser av Jesus och sin kallelse till hednafolken. Judarna blev ursinniga när Paulus i sitt tal nämnde hedningarna. Dagen efter fördes han till Stora rådet där det snart uppstod ett tumult. Romarna förstod inte vad som var problemet med Paulus men när de fick veta att judarna planerade att döda honom skickades han nattetid under stark bevakning som fånge till Cesarea.

ÅRTAL	HÄNDELSE	MYNDIGHETER
58-60	P är fånge i Cesarea i 2 år (k24-26)	År 60 blir Festus prokurator efter Felix
60-61	P förs till Rom och lider skeppsbrott (k27-28)	
61-63	P är fånge i Rom (k28). P skriver Kol, Ef, Filemon, Fil och Lukas skriver sitt evangelium och Apg	

Efter två år i fängelse i **Cesarea** kom Festus dit som prokurator. Paulus förhöordes igen och till slut använde han sin rättighet att som romersk medborgare få prövas i Rom inför kejserlig domstol. Det blev en vådlig resa till Rom när de led skeppsbrott och hamnade på **Malta**, alternativt Melite vid Grekland. Slutligen kom de fram till **Rom** år 61. Paulus behandlades väl och fick hyra egen bostad, även om han tvingades bära bojar och stod under ständig bevakning. I Rom skrev han de s.k. fängelsebrevet: Kol, Ef, Filemon, Fil, medan Lukas skrev sitt evangelium och Apg.

Nyckelvers

"Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."
(Apg 1:8)

I den här versen förklarade Jesus vad som snart skulle ske från Pingstdagen och framåt. Versen speglar utvecklingen i Apg: Kapitel 1-7 Jerusalem, kapitel 8-12 Judeen och Samarien, kapitel 13-28 till jordens yttersta gräns.

Vem är Jesus och den helige Ande i Apostlagärningarna?

- **Vem är Jesus?**

- Jesus har dött, uppstått och förhärligats. Han sitter på Faderns högra sida. Han är Herre och Messias (Apg 2:14-39).
- Jesus är Tjänaren (Jes 42:1-7, 49:1-6, 50:4-6, 52:13-53:12). Han är Messias, Profeten (5Mos 18:15-21), Abrahams säd (1Mos 12:1-3, 22:16-18). Den som dött, uppstått och som ska återvända (Apg 3:12-26).
- Jesus är allas domare (Apg 10:36, 42-43).
- Jesus är Gud (Apg 20:28). Jämför Petrus påstående att frälsning enbart finns i Jesus namn (Apg 4:12) med hans pingstpredikan. I den citerade han profeten Joel, att den som åkallar Herrens (Jahvehs) namn ska bli frälst (Apg 2:21) och drog sen slutsatsen att Jesus är Herre (Apg 2:36). Eftersom det är Petrus som talar i både kap 2 och 4 innebär det att Jesus är densamme som Jahveh d.v.s. han är sann Gud och sann människa i samma person.
- I Apg sker dop, helande, predikan och bön i Jesus namn.

Trädgårdsgraven i Jerusalem

- **Den helige Ande verkade i GT och NT**

- Anden talade genom GT:s profeter (Apg 1:16, 4:25, 28:25).
- Anden talade genom Jesus (Apg 1:1-2).
- Anden var utlovad av Fadern (Apg 1:4-5).

- **Den helige Ande föll över grupper**

- Anden föll över lärjungarna på pingstdagen (Apg 2:1-4).
- Anden föll över samarier (Apg 8:14-17).
- Anden föll över hedningar i Kornelius hus (Apg 10:44-46).
- Anden föll över en grupp i Efesus (Apg 19:5-7).

- **Den helige Ande kom med kraft**

- Kraft till att vittna (Apg 1:8, 4:31).
- Kraft till att lida för Kristus (Apg 7:54-60).

- **Två slags fullhet av Anden**

- Andens fullhet i speciella situationer (Apg 4:8, 13:8-12).
- Andens fullhet som en troendes karaktärsdrag (Apg 6:3, 11:24).

- **Den helige Ande är en person**

- Anden talade till människor (Apg 10:19-20, 20:23).
- Anden talade genom profeter (Apg 11:27-28, 21:10-11).
- Anden var med och fattade beslut (Apg 15:28-29).
- Anden tillsatte tjänster i församlingen (Apg 20:28).

- **Den helige Ande är Gud**

- Anden är densamme som Gud (Apg 5:3-4, 9).
- Anden är densamme som Jesus Ande (Apg 16:6-7).
- Anden och Jesus kallade och sände ut Paulus (Apg 13:1-4, 22:17-21).
- Anden sände Guds ängel (Apg 10:3-6, 19-20).

(För en djupare kommentar av Apg se mitt studium på www.bibelstudium.org)

8. PAULUS FJÄRDE MISSIONSRESA

- **Hypotes: Paulus gjorde en fjärde resa år 63-67 via Spanien**

- Mycket talar för att Paulus släpptes fri från sin fångenskap i Rom år 63 (Apg 28). De åtta sista kapitlen i Apg visade att Paulus var oskyldig.
- Enligt traditionen blev Paulus avrättad i Rom under kejsar Neros tid och Nero var kejsare år 54-68.
- Detaljer i 2 Timoteusbrevet går inte att kombinera med Apostlagärningarna. Vi ser i 2Tim att Paulus lämnade Trofimus sjuk i Miletus (2Tim 4:20). Men Trofimus var med Paulus i Jerusalem (Apg 21:29) efter tredje resan och kan inte ha lämnats kvar. Erastus stannade kvar i Korint (2Tim 4:20). Men Timoteus var med Paulus i Korint under tredje resan så informationen var helt onödig (Apg 20:2, 4).

- **Ytterligare orsaker till Paulus fjärde resa**

- Paulus ville resa från Rom till Spanien (Rom.15:24, 28).
- Flera kyrkofäder påstod att Paulus rest till Spanien: Eusebius (263-339 e.Kr.), Cyril av Jerusalem (313 – 386 e.Kr.), Chrysostom (347-407 e.Kr.) och framför allt Clement, som var biskop i Rom. Han skrev 1Clementbrevet c:a 80-100 e.Kr.):

“Genom sin iver visade Paulus exempel på tålmodets mål: Sju gånger fick han bära bojor. Han blev övergiven. Han stenades. Han blev en budbärare i både öst och väst. Han fick det ärofulla rykte som hör tron till. Han predikade rättfärdighet för hela världen. Efter att ha **rest längst västerut**

och burit vittnesbörd inför regenter, så lämnade han slutligen den här världen och kom till en helig plats, efter att ha blivit det största exemplet på tålamod.” 1Clement 5:5-6 (c:a 80-100 e.Kr.). Spanien låg längst västerut i Romarriket.

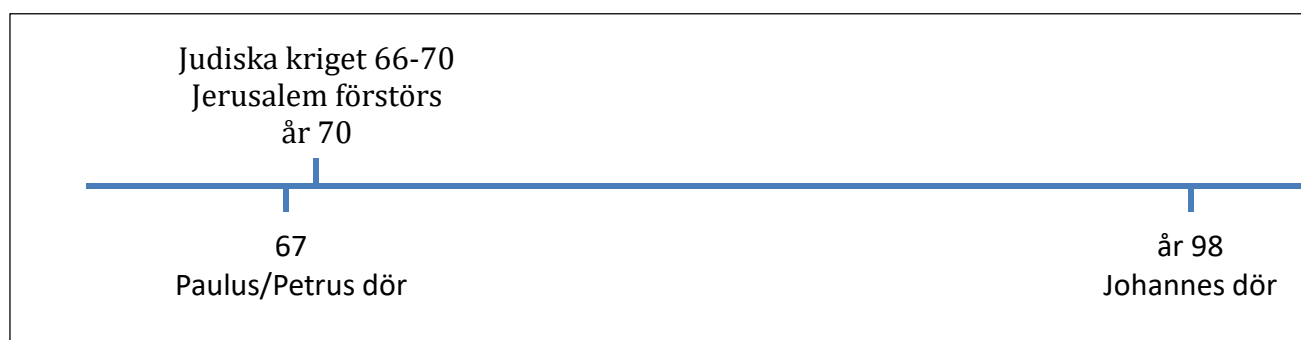
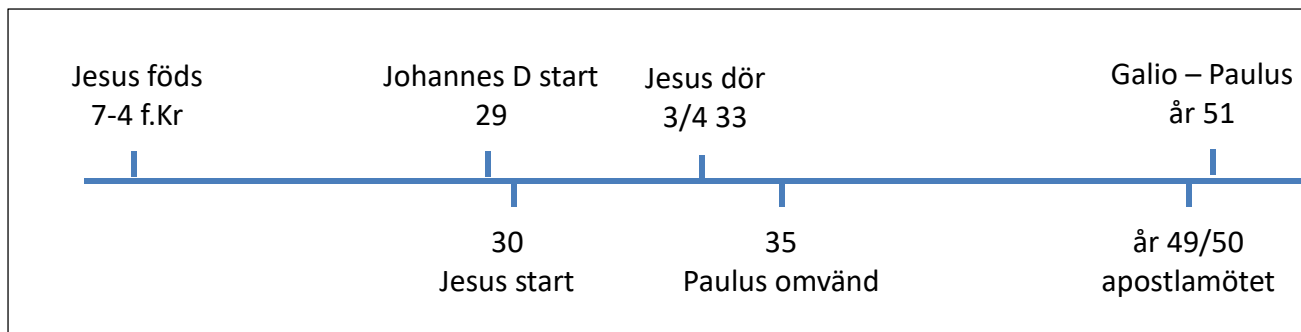
- **Förslag på resrutt**

1. Rom år 63
Vi utgår från att Paulus frigavs strax efter Apg:s slut år 63 (Apg 28).
2. Spanien år 63-64
Eftersom det var Paulus uttryckliga önskan att få resa från Rom till Spanien så utgår vi från att Spanien blev första anhalt (Rom 15:24, 28).
3. Kreta år 64-65
Helt klart har Paulus varit på Kreta och lämnat Titus kvar där (Tit 1:5).
4. Nikopolis år 66
Titusbrevet var skrivet från Nikopolis, en plats i västra Grekland (Tit 3:12).
5. Filippi år 66
Paulus hade varit i Makedonien när han skrev 1Tim (1Tim 1:3). I Makedonien låg Filippi som han ville besöka efter sin fängelseperiod (Fil 2:23-24).
6. Troas år 67
Paulus varnade Timoteus för en Alexander som orsakat problem och som fanns i Troas (2Tim 4:13-15). Eventuellt blev Paulus arresterad i Troas.
7. Miletus år 67
Miletus låg på en rimlig rutt från Troas till Rom (2Tim 4:20).
8. Korint år 67 (2Tim 4:20)
Korint låg på en rimlig rutt från Troas till Rom (2Tim 4:20).
9. Rom år 67
Paulus blev martyrt i Rom under Kejsar Neros tid år 67/68.

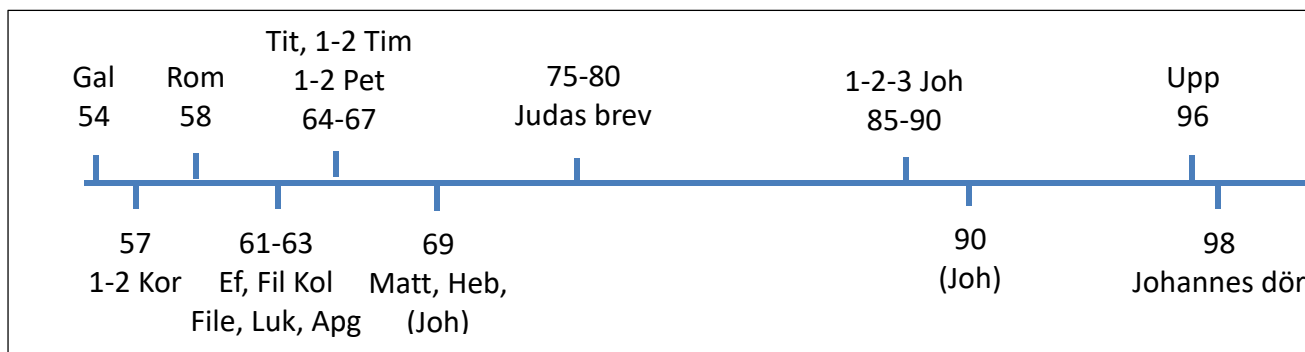
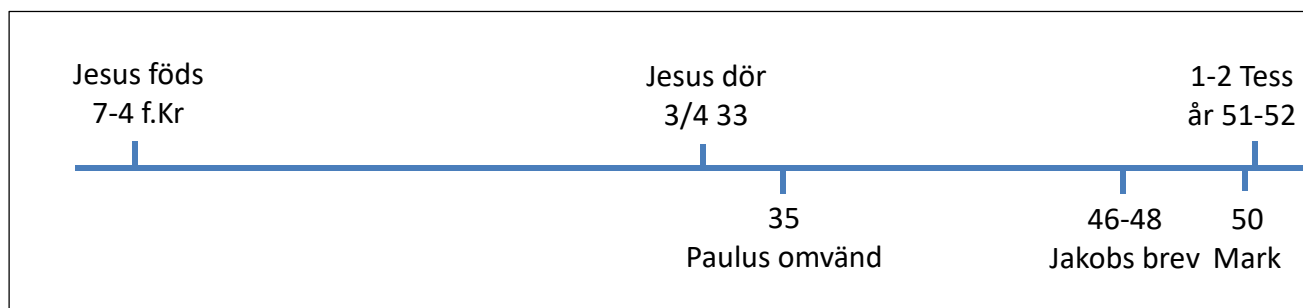
9. TIDSLINJE FÖR NYA TESTAMENTET (flera årtal är ungefärliga)

Datering av händelser

Datering av böcker

Evangelierna: Markus skrevs c:a år 50. Lukas skrevs före år 63 (se sid 18-DATERING). Matteus före år 70 när Jerusalem förstördes. Johannes skrevs c:a år 90, men även Johannes kan vara skrivet före år 70 (se sid 13-DATERING).

10. UPPENBARELSEBOKEN (Upp)

Mottagare

De 7 församlingarna i provinsen Asien (västra Turkiet).

Författare

Aposteln Johannes som var fånge på ön Patmos (Upp 1:9).

Datering

Ca: 95 e.Kr. under Domitianus regering.

Litterär form

- Apokalyps (uppenbarelse) som var ett symbolspråk för invigda personer.
- Av 404 verser är hela 280 hänvisningar till GT.
- Avancerad siffersymbolik, där sjutalet (fullhetstalet) förekommer 52 ggr.
- Uppenbarelseboken är en profetisk skrift (1:3, 1:19, 4:1, 22:18-20).

Tema

Kampen står mellan det goda och det onda, mellan Gud och Satan. Brevet besvarar martyrernas fråga: *"De ropade med stark röst: Herre, du som är helig och sann! Hur länge ska det dröja innan du dömer jordens invånare och straffar dem för vårt blod?"* (Upp 6:10). Församlingen var förföljd av statsmakten och frågan var vem som egentligen regerade. Svaret var att Gud är på tronen och triumferar över ondskan i sina domar och genom att frälsa sitt folk. Guds slutliga seger uppenbaras genom Jesus Kristus vid hans återkomst.

Nyckelverser

- "Skriv ned vad du har sett och vad som är och vad som skall ske härafter." (Upp 1:19).
- "Han (Jesus) som betygar detta säger: 'Ja, jag kommer snart.' Amen, kom, Herre Jesus!" (Upp 22:20)

Bokens indelning

- Inledning (Upp 1:1-8).
- Uppenbarelse av Kristus och budskap till de sju församlingarna (Upp 1:9-3:22).
- Uppenbarelsor om Kristus, Guds härlighet, domar och frälsning (Upp 4:1-22:6).
- Sammanfattande avslutning (Upp 22:7-21).

Viktiga teman från Gamla Testamentet

Som vi sa är hela 280 verser av totalt 404 verser hänvisningar till Gamla Testamentet. Boken kräver därför djup kännedom om GT för att man ska förstå själva symbolspråket. Det är framför allt teman, symboler och profetior från 1Mosebok, 2Mosebok, Jesaja, Hesekiel, Daniel och Sakarja som återkommer i Uppenbarelsboken. Vi ska titta på några böcker från GT vars teman är rikligt representerade.

1 Mosebok	Uppenbarelsboken
GUD Första himlen och jorden Första vilan (Shalom) Satan är en vinnare Syndens inträde i världen Död över alla människor Paradiset är förlorat Livets träd är förlorat	GUD Nya himlen och jorden Slutliga vilan (Shalom) Verkställd dom över Satan Synden blir utplånad Döden blir utplånad - Evt liv Paradiset är återvunnet Livets Träd är återvunnet
2 Mosebok - Josua	Uppenbarelsboken
Israels folk är förslavade Guds befrielse genom Mose Guds domar över Egypten Folket befrias från slaveri Ett rike med präster i En jordisk helgedom Jordiska djuroffer Folket förs till löfteslandet	Folken är förslavade Guds befrielse genom Jesus Guds domar över världen Guds frälsning genom Jesus Ett rike av präster En himmelsk helgedom Jesu offer som Guds Lamm Folket förs till evig härlighet

Daniel	Uppenbarelseboken
De 4 världsrikena (2:31-35, 7:1-8)	
Babyloniska, Mediskt/Persiska, Grekiska och Romarriket	Romarriket
Utspelas på Jorden	Utspelas på jorden och i himlen
Tillbedjan av kungen (6:7)	Tillbedjan av kejsaren (13:4, 8,12)
Den onde kungen (11:21-45)	Den onde kejsaren (13:3-6)
Förföljelse av Guds folk (11:29-35)	Förföljelse av Guds folk (12:17, 13:7)
Guds rikes början (2:31-35, 44)	Guds fullkomliga rike (21:1-6, 22:1-6)
Guds dom baserad på böcker (7:9-10)	Guds dom baserad på böcker (20:11-15)
Slutlig dom och evigt liv (12:1-3)	Slutlig dom och evigt liv (20:11-21:8)
Människosonen kommer i skyn (7:13-14)	Kristus kommer på skyar (1:7-8)
Människosonen får makt över folken (7:14)	Kristus regerar över folken (1:5, 19:16)
Försegla profetian för framtiden (12:4)	Försegla inte profetian (22:10)

11. SAMMANFATTNING AV KRISTUS I GT OCH NT

Vad skulle resultatet bli om Guds löften uppfylldes i Kristus? Jo, vi skulle få NT. Vi kommer att utgå från tesen att Guds löften är uppfyllda i Jesus Kristus:

"Ty alla Guds löften har i honom fått sitt ja. Därför får de också genom honom sitt amen" (2Kor 1:20).

Jesus sade: "Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att fullborda." (Matt 5:17).

Guds löften i Gamla Testamentet

- **Guds löften till Abraham**

- Gud lovade Abraham ett land, ett folk och att alla folk skulle bli välsignade i honom (1Mos 12:1-3, 13:14-16, 15:18-19).
- Abraham är en nyckelperson i Guds plan att rädda världen. Resten av hela Bibeln strömmar ut ur 1Mos 12:1-3. GT handlar om löftet om landet och folket och NT handlar om hur Gud välsignat alla folk genom Abrahams ättling, Jesus Kristus.

- **Guds löften i svåra tider**

Trots svårigheter fanns ändå Guds löften i GT. Israel blev bortfört i fångenskap p.g.a. sitt avfall, men Gud gav dem ytterligare löften.

- Löften om att få återvända till landet (Jer 29:10-14, 32:36-44, Jes 48:16-22 Obadja 17-21, Mika 2:12-13).
- Löften om Jerusalem (Jes kapitel 54, 59, 62).
- Löften om templet (Hes kapitel 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44).
- Löften om frälsning i Herrens namn (Jes 49:6, Joel 2:32).
- Löften om ett nytt förbund (Jer 31:31-34).
- Löften om att Guds Ande skulle bo i de troende (Hes 36:26-27).
- Löften om Messias:
 - Han skulle vara Guds son (Ps 2:2-7, 2Sam 7:8-16).
 - Han skulle vara kung (1Krön 17:11-14, Ps 132:11-12, Jes 9:1-7).
 - Han skulle vara profet (5Mos 18:18-20, Jes 35:5-10).
 - Han skulle vara präst (Ps 110: 4).
 - Han skulle vara en frälsare (Jer 23:5-6, Jes 49:6).
 - Han skulle vara Guds offer för synd (Jes 53).
 - Han skulle vara ett ljus för alla folk (Jes 42:1-9).

Guds löften blev uppfyllda genom Jesus Kristus

- **Jesus Kristus i Nya Testamentet:**

- Han var Guds son (Luk 1:28-35, 3:21-22, 9:35, Joh 10:30-36).
- Han var kung (Luk 1:28-35, Joh 18:37, Upp 19:16)
- Han var profet (Apg 3:21-24).
- Han var präst (Heb 3:1, 4:14, 7:25).
- Han var en frälsare (Luk 2:11, 29-32).
- Han var Guds offer (Rom 3:21-26, Heb 9:11-12, 28).
- Han var ett ljus för alla folk (Luk 2:29-32, Joh 1:9-11, Joh 8:12).

Törne från "Saligprisningarnas berg"

- **Löften om landet**

Jesus undervisade ofta om Guds rike, som hade kommit när han själv kom (Mark 1:14-15, Matt:4:23, 9:35).

- **Löften om att få återvända till landet**

Jesus talade om att samla människor till Guds rike (Matt 12:30, Joh 10:16, Apg 20:24-25).

- **Löften om Jerusalem**

I NT läser vi om det himmelska Jerusalem (Gal 4:21-31, Upp 21).

- **Löften om templet**

Kristus var själv ett tempel, och Gud bodde i honom (Joh 1:14, 2:19-21).

Församlingen och varje troende är ett tempel där Gud bor genom sin Ande (Ef 2:19-22, 1Pet 2:4-5, 1Kor 6:19-20).

- **Löften om folket**

Alla som tror på Jesus Kristus är en del av Guds folk i NT. Det handlar om både judar och hedningar som blivit ett i Kristus (Ef 2:11-19, Gal 3:26-29, 1Pet 2:9-10).

- **Löften om präster**

Alla som tror på Jesus Kristus är präster i det "allmänna prästadömet" (1Pet 2:4-5, Upp 1:6).

- **Löften om välsignelse**

Paulus skrev om Guds välsignade folk, som i Jesus Kristus har blivit välsignade med all den andliga välsignelse som finns i himlen (Ef 1:3).

- **Löften om frälsning och förlåtelse**

Allt detta erbjuder Gud i Jesus namn (Apg 2:37-39).

Tulpan från Negevöknen

- **Löften om det nya förbundet**

Dessa löften gäller alla som tror på Jesus Kristus (Heb 8:6-13).

- **Löften om Guds Ande**

Den helige Ande bor i alla som tror på Jesus Kristus (Joh 7:37-39).

Det Nya förbundet var utlovat i GT

- **Ett nytt förbund**

Vad var det egentligen som Gud hade lovat?

"Nej, detta är det förbund som jag efter denna tid skall sluta med Israels hus, säger HERREN: Jag skall lägga min lag i deras inre och skriva den i deras hjärtan. Jag skall vara deras Gud och de skall vara mitt folk.

Då skall de inte mer behöva undervisa varandra, ingen sin broder och säga: "Lär känna HERREN!"

Ty alla skall känna mig från den minste bland dem till den störste, säger HERREN. Ty jag skall förlåta deras missgärningar och deras synder skall jag inte mer komma ihåg." (Jer 31:33-34)

- Han lovade att hans lag, de tio budorden, som tidigare var ingraverade på stentavlor, skulle istället skrivas i människans inre. Vi förstår att detta löfte är kopplat till den helige Ande i oss (2Kor 3:3).
- Han lovade att alla i det nya förbundet skulle vara en del av Guds folk.
- Han lovade att alla i det nya förbundet skulle känna Gud, från den minste till den störste. Den som tagit emot Jesus som sin Herre och frälsare för en timme sedan, känner ändå Gud. Han har fått en personlig gemenskap med Gud och har blivit ett Guds barn.
- Han lovade att han skulle förlåta alla i det nya förbundet, att han inte längre skulle komma ihåg synderna.

- **Jesus offer var ett förbundsoffer**

"Medan de åt tog Jesus ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt lärjungarna och sade: "Tag och åt. Detta är min kropp." Och han tog en bägare, tackade Gud och gav åt dem och sade: "Drick alla av den. Ty detta är mitt blod, förbundsblodet, som är utgjutet för många till syndernas förlåtelse." (Matt 26:26-28).

Nattvard vid Genesaret

- Jesus blod som offrades på korset var ett förbundsblod. När man i gamla tider ingick ett förbund så offrade man ett förbundsoffer för att därmed bekräfta att villkoren för förbundet och löfterna i förbundet nu gällde. Jesus sa också att hans blod skulle resultera i syndernas förlåtelse.

- Alla kristna firar nattvarden och minns Jesus offer på korset.
- Det nya förbundet är på många sätt överlägset det gamla förbundet (Heb 8:6-13).

Jesus Kristus och det nya förbundet

- **Jesus Kristus är Gud av evighet**

"I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Genom honom har allt blivit till, och utan honom har inget blivit till, som är till. I honom var liv, och livet var människornas ljus." (Joh 1:1-4).

"Och Ordet blev kött och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, en härlighet som den Enfödde har av Fadern, och han var full av nåd och sanning." (Joh 1:14).

- När evangeliet skulle förklara vem Jesus Kristus egentligen är så började evangeliet i evigheten, innan något blev skapat. Då fanns bara Gud. Gud skapade genom att tala och alla Guds egenskaper var i Ordet. Men hur kan Ordet vara Gud? Jo, ursprungligt sett är Guds ord detsamma som Guds tanke. Man kan inte skilja Gud från hans tanke. Den är ett med honom. Ordet var Gud. Det eviga Ordet som var Gud, blev människa i Jesus Kristus.

- **Jesus Kristus är kungen i Guds rike**

"Då sade ängeln till henne: Frukta inte, Maria. Du har funnit nåd hos Gud. Se, du skall bli havande och föda en son, och du skall ge honom namnet Jesus. Han skall bli stor och kallas den Högstes Son, och Herren Gud skall ge honom hans fader Davids tron. Han skall vara konung över Jakobs hus för evigt, och hans rike skall aldrig få något slut." (Luk 1:30-33).

- Redan när ängeln Gabriel kom till Maria stod det klart att barnet som hon skulle föda var Guds son. Han var en kung som skulle sitta på en evig tron i ett evigt rike.

"Jesus svarade: 'Mitt rike är inte av den här världen...' Pilatus sade: 'Du är alltså en konung?' Jesus svarade: 'Du säger själv att jag är en konung. Ja, för att vittna om sanningen är jag född, och därför har jag kommit till världen. Var och en som är av sanningen lyssnar till min röst.'" (Joh 18:36-37).

- Jesus visste mycket väl vem han var, att han var kungen i Guds rike.

- **Jesus Kristus är Herre**

"... Jag har fått all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar! ..." (Matt 28:18-19).

- Eftersom Kristus har all makt i himlen och på jorden innebär det att han är Herre.

"Därför har också Gud upphöjt honom över allting och gett honom namnet över alla namn, för att i Jesu namn alla knän skall böja sig, i himlen och på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna, Gud, Fadern, till ära, att Jesus Kristus är Herren." (Fil 2:9-11).

- Det finns bara ett namn som är över alla namn och det är Guds namn. Alla tungor ska bekänna en dag att Jesus Kristus är Herre.

- **Jesus Kristus är Guds son**

"Sedan Gud i forna tider många gånger och på många sätt hade talat till fäderna genom profeterna, har han nu i den sista tiden talat till oss genom sin Son. Honom har han insatt till att ärva allting, och genom honom har han också skapat världen.

Sonen utstrålar Guds härlighet och uppenbarar hans väsen och uppehåller allt genom sitt mäktiga ord. Och sedan han utfört en rening från synderna, sitter han nu på Majestätets högra sida i höjden." (Heb 1:1-3).

- Hebreerbrevets författare ställer i brevet fram hela GT och jämför allt och alla med Sonen, Jesus Kristus.
- Sonen är arvingen av allt.
- Genom Sonen har Gud skapat världen.
- Sonen är en uppenbarelse av Gud.
- Hela skapelsen blev till genom Ordet, Sonen, och upprätthålls genom Sonen.
- Gud har försonat hela världen med sig själv i Sonen.
- Sonen sitter på den högsta platsen av auktoritet och ära i hela universum, nämligen på Guds tron.

- **Guds eviga frälsningsplan i Kristus**

"Han har utvalt oss i honom före världens skapelse till att vara heliga och fläckfria inför honom." (Ef 1:4).

- Kristus är den utvalde (Luk 9:35, Matt 12:16-18) och i Kristus är vi utvalda av evighet. Vi är utvalda till ett syfte, att vara heliga och rena inför Gud.

"Han har låtit oss få veta sin viljas hemlighet, enligt det beslut som han hade fattat i Kristus, den plan som skulle genomföras när tiden var fullbordad: att i Kristus sammanfatta allt i himlen och på jorden." (Ef 1:9-10).

- Det Gud har gjort i Kristus är så stort att det innefattar allt i himlen och på jorden.

"Detta var det eviga beslut som han utförde i Kristus Jesus, vår Herre." (Ef 3:11).

- Ibland får vi höra att Gud inte visste hur han skulle rädda världen och när allt misslyckats så sände han sin son för att rädda den. Men Paulus låter oss veta att det Gud utfört i Kristus var bestämt av evighet.

- **Kristus är Översteprästen**

"Då vi nu har en stor överstepräst, Jesus, Guds Son, som har stigit upp genom himlarna, så låt oss hålla fast vid vår bekännelse. (Heb 4:14).

- I gamla förbundet hade översteprästen en särställning bland prästerna.
- Det var han som representerade hela folket inför Gud. När han gick inför Gud så gick hela folket inför Gud i sin överstepräst.
- Han kunde också representera hela folket när han bar fram offer inför Gud, som på den stora försoningsdagen (3Mos 16:15-17).
- Jesus Kristus är vår överstepräst i det nya förbundet. Han representerar oss inför Fadern. Det är genom hans offer vi har försonats med Gud.

"Men eftersom Jesus lever för evigt, har han ett prästämbete som varar för evigt. Därför kan han

Fullstor modell av översteprästen och tabernaklet i Timna, Israel

också helt och fullt frälsa dem som genom honom kommer till Gud, ty han lever alltid för att mana gott för dem.” (Heb 7:24-25).

- Vår överstepräst är evig och tjänar i ett evigt prästämbete i himlen. Det är därför han kan frälsa oss som lever 2000 år senare.
- Som vår representant inför Fadern ber han för oss dag och natt. Vilken stor frälsare vi har!

- **Kristus är både översteprästen och offret**

”Alla andra präster står dag efter dag och förrättar sin tjänst och bär gång på gång fram samma offer, som aldrig kan ta bort synderna.

Men Jesus har framburit ett enda syndoffer för alla tider, och han har satt sig på Guds högra sida och väntar nu på att hans fiender skall läggas som en fotpall under hans fötter. Genom ett enda offer har han för alla tider gjort dem som helgas fullkomliga.” (Heb 10:11-14).

- Hebreerbrevets författare jämförde alla offren i gamla förbundet med Jesus enda offer.
- Det fanns inga offer i det gamla förbundet som kunde ta bort synderna. Men Jesus enda offer fullkomnade däremot de troende för alla tider.
- Jesus offertjänst är klar. Det är fullbordat, som han sa på korset och nu sitter han på Faderns högra sida.

Sammanfattning

- Jesus är sann Gud och sann människa.
- Guds frälsningsplan i Kristus är evig.
- Allt är skapat genom Kristus och till Kristus.
- Hela vår frälsning vilar på Guds verk i Kristus.
- Alla Guds löften har fått sitt ja och sitt amen i Kristus.